

Висновок. Запропонований механізм дає змогу не лише ідентифікувати та визначити ризики, а й здійснити обґрунтований вибір пріоритетного методу їх оцінки та зменшення для підвищення загальної ефективності результатів інвестування, виявити потенційних інвесторів при певних змінах у економічній, політичній, соціальній сферах, врахувати їх власні пріоритети.

Перелік посилань:

1. Беренс В. *Руководство по оценке эффективности инвестиций* / В. Беренс, П. М. Хавранек ; [пер. с англ.]. – М. : АОЗТ «Интерэксперт», «ИНФРА-М», 1995. – 528 с.
2. *Инвестиции* / Шарп У., Александер Г., Бейли Дж.; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М., 2003. – 1028 с.
3. Ястремька О. М. *Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади: [монографія]* / О. М. Ястремська. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2009. – 488 с.
4. Майорова Т. В. *Результативність інвестицій у соціальну сферу регіонів України [Електронний ресурс]* / Т. В. Майорова // *Ефективна економіка*. – 2011. – № 7. Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=641>
5. Попкова К. О. *Обґрунтування вибору методу оцінки ризиків інвестиційної діяльності* / К. О. Попкова // *Коммунальное хозяйство городов : научн.-технич. сб. Серия : Экономические науки*. – К. : Техника. – 2007. – № 75. – С. 294 – 301.

Стаття надійшла: 05.04.2016 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горовий Д.А.

УДК 338.28:33.05-044.372

JEL Classification: A 13

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Сидоренко Ю. В., к.е.н.

Харківський торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

Анотація. Статтю присвячено дослідженню теоретичних аспектів криз та пошуку практичних інструментів їх подолання в умовах українських реалій.

Практичні аспекти виводу галузей економіки із кризи для України, незважаючи на наявність наукових доробок, залишаються відкритими та нерозв'язаними. Тому стаття має на меті є дослідження явища та дефініція сутності економічної кризи, виявлення ознак кризи в сучасному суспільно-економічному контексті, формулювання перспективних підприємницьких альтернатив в кризових умовах.

На основі застосування теоретичних методів аналізу та синтезу, аналогії, абстрагування було узагальнено та систематизовано наукові погляди стосовно явища кризи. Встановлено, що, з одного боку, криза за об'єктивними своїми проявами є негативним явищем, з іншого боку, містить потенціал оптимізації та майбутнього удосконалення системи, виконуючи конструктивну функцію.

Обґрунтовано, що криза, поряд із стабільним функціонуванням, є двома взаємопов'язаними фазами процесу розвитку системи. Доведено, що антикризове управління має ґрунтуватися на якомого більш ранній діагностиці системних протиріч та їх превентивній оптимізації шляхом переведення системи в нову якість.

Методом спостереження було ідентифіковано кризові явища сучасного етапу розвитку українського суспільства в розрізах ключових сфер життєдіяльності: медицині, освіті, організації дозвілля, галузях транспорту, харчування, житлової нерухомості та комунальної інфраструктури, агробізнесу та сільського господарства тощо. В зазначених сферах сформульовано та запропоновано до застосування ряд підприємницьких ідей та проектів, призваних подолати існуючі соціально-економічні протиріччя, дозволяючи бізнесу – переорієнтуватися на нові вимоги часу, а споживачам – отримати якісно нові, більш задовільні послуги та продукти.

Ключові слова: розвиток, функціонування, криза, підприємництво, бізнес-проект.

CRISIS ECONOMY'S BUSINESS DEVELOPMENT PRIORITIES

Yulia Sidorenko, PhD in Economics

Kharkiv Trade and Economic Institute of

Kyiv National University of Trade and Economics

Summary. The article contains the research of crisis' theoretical aspects and practical tools search in the Ukrainian realities.

Despite the existence of scientific development, practical aspects of crisis overcoming by the sectors of Ukrainian economy still remain open and unresolved. Therefore, the article aims to research the economic crisis' phenomenon and the definition, to identify signs of crisis in the contemporary socio-economic context, to offer promising entrepreneurial projects in crisis conditions.

Using theoretical methods of analysis and synthesis, analogy, abstraction there were generalized and systematized the scientific views on the phenomenon of the crisis. It was established that, on the one hand, a crisis on its objective manifestations is a negative phenomenon, on the other hand, it contains the potential for optimization and improvement of the system of the future, fulfilling a constructive function.

It was proved, that the crisis, as same, as stable functioning, are two interrelated phases of the system's development process.

Using the observation method there were identified the crisis facts of current Ukrainian society development stage in the sections of medicine, education, recreation, transport industries, food, residential real estate and municipal infrastructure, agribusiness and agriculture. In these areas were formulated and proposed to use entrepreneurial projects to overcome the existing socio-economic differences, allowing business to reorient according to the new-time requirements, and customers to get qualitatively new and more satisfactory products and services.

Keywords: *development, functioning, crisis, business, business-project.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку економіки можна впевнено охарактеризувати як тотально кризовий. Зміни, які відбуваються в усіх сферах суспільного життя, підсилюють ефекти невизначеності, стохастичності та непередбачуваності траєкторій розвитку економічних процесів та явищ та, водночас, зменшують ступінь їх керованості. Очевидно, що управління бізнес-процесами в кризовому стані вимагає не тільки докорінної зміни багатьох усталених бізнес-схем, а, насамперед – зміни концептуального підходу, точки зору на кризу, її потенціальні можливості та небезпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій вказує, що питаннями, які лежать в площині досліджень кризових явищ в економіці, науковці почали цікавитися з часів економічних криз першої половини XIX століття в контексті циклічності. Проблема мала настільки суттєве значення, що її не оминув увагою, практично, жоден економіст XIX і XX століть. Проблематиці циклічності розвитку соціально-економічних систем присвячені роботи таких відомих дослідників, як М. Кондрат'єв., Дж. Кейнс, С. Кузнец, К. Маркс, І. Мітчелл, М. Туган-Барановський, Дж. Хікс, А. Шпітгоф, Й. Шумпетер і багато інших. Кризові явища, які почались у 2008-2009 рр. і тривають досі та які називають найскладнішими з часів «Великої депресії» минулого століття, дали поштовх до активізації досліджень кризової тематики. Сучасні дослідники, серед яких А. Антохов, Л. Антошкіна, С. Аптекар, О. Барановський, Н. Криворучко, В. Ляшенко, О. Онищенко, М. Чорна, та багато інших досліджували явище кризи та шляхи її подолання. Серед досліджень можна виділити напрямки теоретичних досліджень явищ кризи та розробки антикризових управлінських механізмів.

Невирішені складові загальної проблеми. Незважаючи на наявність значної кількості наукових доробків, сьогодні господарючим суб'єктами в Україні не вдається ефективно долати кризові явища, які з часом лише поглиблюються. Це актуалізує дослідження кризової тематики, зокрема, потребують поглиблених теоретичних досліджень наявних сьогодні соціально-економічних системних протиріччя та формування на цій основі практичних пропозицій щодо їх розв'язання.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження явища та дефініція сутності економічної кризи, виявлення сучасних ознак кризи в сучасному суспільно-економічному контексті та систематизація перспективних підприємницьких альтернатив в кризових умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для суспільства властиве постійне прагнення до поліпшення власного рівня життя та добробуту. Однак, як свідчить емпіричний досвід, економічне зростання в довгостроковій перспективі не може бути рівномірним, на практиці воно постійно переривається періодами економічної нестабільності та спадів. За епохами прискореного промислового розвитку і відносно високого рівня економічного добробуту завжди і неодмінно слідували періоди соціально-економічних спадів, що супроводжувалось стагнаційними явищами. Діалектичні принципи розвитку явищ і подій, очевидно, в повній мірі властиві і економічним процесам, тож ринкова економіка загалом має схильність до певним чином упорядкованого повторення економічних явищ, що дозволило науковцям констатувати «циклічний» характер економічного розвитку.

Циклічність розвитку економічних явищ і процесів проявляється чергуванням фаз стабільного функціонування та кризової фази, при чому вихідною і визначальною фазою розвитку системи виступає саме криза [1].

Автор статті притримується погляду на розвиток системи як на іманентну умову її існування, що виражається у цілеспрямованому безперервному русі підприємства у просторі й часі та приводить до закономірних незворотних змін. Виходячи із даної інтерпретації, що базується на визнанні циклічності процесів розвитку, автором пропонується розглядати такі основні фази розвитку системи, як функціонування та криза [1]. Рушійною силою розвитку вбачається розв'язання внутрішніх та зовнішніх протиріч.

На стадії функціонування економічні системи знаходяться в динамічному рівноважному стані, що дає їм змогу ефективно функціонувати внаслідок низької чутливості до впливу зовнішнього середовища та флуктуацій. На етапі функціонування зароджуються протиріччя, які є рушійною силою майбутніх змін. Розв'язання протиріч та перехід на новий якісний рівень розвитку системи пов'язаний з точкою фазового переходу, під якою дослідники розуміють кризу (від грецьк. krisis – раптова зміна в протіканні хвороби, як правило, на краще).

За словарним тлумаченням, криза являє собою «розклад, занепад, загострення (політичних, економічних, соціальних) протиріч, а також переломний момент хвороби, коли стан хворого поліпшується чи погіршується» [2].

Узагальнення дефініцій науковцями поняття кризи [3 – 6] дозволила виділити в проаналізованих авторських тлумаченнях сутності кризи поєднання одночасно двох протилежних аспектів: з одного боку, криза за об'єктивними своїми проявами, вбачається вочевидь негативним явищем, проте, з іншого боку, криза, являючи собою результат боротьби внутрішніх протиріч, у випадку ефективного їх розв'язання може містити потенціал оптимізації та майбутнього удосконалення системи, тобто виконує конструктивну функцію.

Дійсно, негативний аспект кризової фази розвитку полягає у втраті системою рівноваги, послабленні стійкості діючих механізмів управління, що зумовлює вразливість до зовнішніх флуктуацій, невизначеність та стохастичність, випадковість перебігу процесів розвитку. У кризовому стані варіанти майбутніх векторів розвитку рівноймовірні, підвищується схильність системи до біфуркацій у будь-якому напрямку. В біфуркаційний момент можливі два вектори подальшого розвитку системи – низхідний та висхідний. Саме під час кризи починає діяти фундаментальний закон добору – коли все слабке і невитривале руйнується, залишаючи місце найкращому та найвитривалішому. Графічно фази розвитку соціально-економічної системи показано на рисунку 1, розробленому автором.

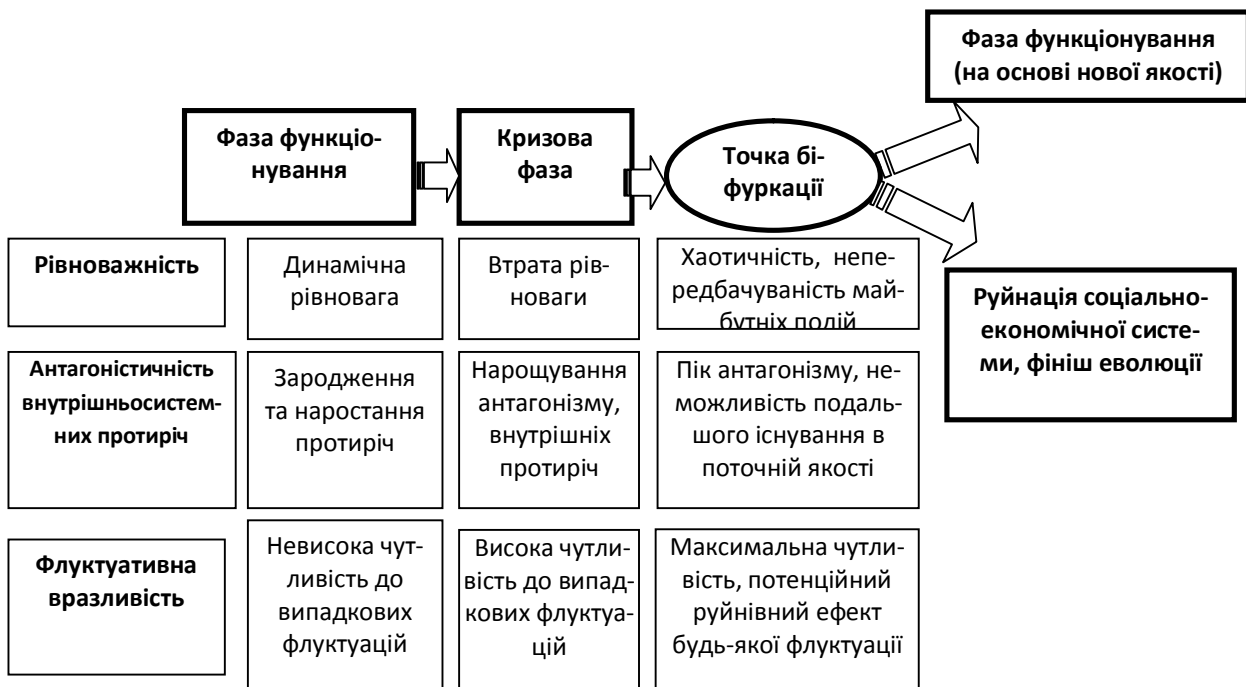

Рисунок 1– Фази розвитку соціально-економічних систем

Як видно із рисунку, керованість соціально-економічної системи в кризовій фазі значно погіршується, а у точці біфуркації – унеможливується. Тому, на нашу думку, для забезпечення життєздатності системи антикризове управління має розпочинатися вже при перших ознаках прояву кризи, адже в біфуркаційній зоні таке управління є вже запі-

зним та малоефективним, і достовірно спрогнозувати результати управління практично неможливо.

Нам імпонує визначення кризи Л. Лігоненко як значного та тривалого порушення рівноваги, як прояву нездатності системи використовувати механізми внутрішньої саморегуляції [7]. Із визначення видно, що чим більше загострені в своєму антагонізмі внутрішні протиріччя, тим менш керованою стає система та її шанси на виживання. Тож, на нашу думку, основним завданням антикризового управління є не боротьба з наслідками кризи, які, чим більше наближені до точки біфуркації, тим стають все більш незворотними, а якомога більш рання діагностика наявних протиріч та їх превентивне балансування.

З огляду на це, можна стверджувати, що важлива конструктивна функція кризи полягає в тому, що вона постає індикатором існуючих проблем, морально застарілих тенденцій, які вступають в дисонанс із вимогами часу, призводячи до дисбалансу внутрішнього та зовнішнього середовищ. За наслідками кризи та навіть, що бажано – до їх прояву, з'являється можливість виявляти та усувати проблеми та протиріччя в соціально-економічній системі, тим самим удосконалюючи її. Для здійснення реформування, реінжинірингу, реалізації інноваційної політики має бути зруйнована стара якість, хоча б частково. Іноді виявляється можливим співіснування старого і нового способів дій, однак, існування старої якості завжди заважає, затримує появу нової, і, за влучним зауваженням-зауважив Й. Шумпетера, «..економіка живе і розвивається завдяки знищенню старих компаній, методів та ідей, на зміну яким приходять нові, більш продуктивні і прибуткові» [8].

Отже, увага як дослідників, так і управлінців має зосереджуватись в першу чергу на дослідженні соціально-економічних протиріч та завчасному пошуку альтернатив їх розв'язання. Наведемо авторські узагальнення спостережень стосовно основних виявлення кризових економічних індикаторів сучасного етапу розвитку суспільства та пропонувані напрямки подолання виявлених протиріч в розрізах ключових сфер життєдіяльності: медицині, освіті, організації дозвілля, галузях транспорту, харчування, житлової нерухомості та комунальної інфраструктури, агробізнесу та сільського господарства тощо.

Медицина, косметологія, охорона та підтримка здоров'я. Перспективність розвитку бізнесу в сфері охорони здоров'я пояснюється рядом факторів, серед яких рекордно низька якість безкоштовної медицини, відсутність сучасного обладнання і поліклініках та лікарнях, низьких рівень трансферту нових методів лікування і інновацій, які відбуваються у світовій медичній практиці, недостатній рівень кваліфікацій та обмеженість можливостей стажування фахівців в провідних клініках світу. Серед інших очевидних внутрішніх протиріч сфери медичних послуг виділимо такі, як: значні втрати часу через величезні черги до лікарів, наявність, всупереч задекларованій «безкоштовній медицині», значної кількості платних послуг в діагностиці, маніпуляціях, платні медикаменти. В результаті в медицині наявне протиріччя незпіврозмірності якості сервісу, ціни та часових витрат на отримання медичних послуг. Існуюча практика приватних клінік не пропонує гідних альтернатив державній медицині, оскільки є комерціалізованою і відзначається ставленням до пацієнта як «клієнта», а не хворого, який потребує допомоги. Шляхами вирішення зазначених протиріч можуть стати проекти, спрямовані не тільки на боротьбу з хворобами, а, в першу чергу, на підтримку здоров'я та лікування нетрадиційними засобами, зокрема: відкриття тренажерних та спортивних залів, масажних кабінетів, організація практик приватних лікарів, виробництво фіто-препаратів та гомеопатичних препаратів для підтримки здорового способу життя та лікування, створення груп аутотренінгів та служб психологічного здоров'я.

Окрім того, сучасним трендом є прагнення до безпеки та екологічності навколишнього середовища, тож перспективним напрямком започаткування бізнесу в майбутньому може стати виготовлення натуральної та органічної косметики та побутової хімії.

Сфера агробізнесу та сільського господарства. Зазначена сфера традиційно є важливою та, водночас, недостатньо розвиненою в українській економіці. В умовах девальвації національної валюти, що спричинює удорожчання імпортованих продуктів харчування як завжди актуального товару та здешевлення вартості робочої сили, набувають актуальності всі напрямки бізнесу, пов'язані з виробництвом продуктів харчування як для експорту, так і для внутрішнього споживання. Враховуючи сучасний зростаючий інтерес до здорового способу життя, перспективними напрямками бізнесу можна означити такі, які організація еко-крамниць з фермерськими та «домашніми», екологічно безпечними продуктами, магазинів з номенклатурою дієтичних товарів.

Сфера швидкого харчування. Актуальність проектів в зазначеній сфері пояснюється все зростаючим темпом життя. Лише розпочинає набирати обертів та є перспективним вендинговий бізнес та встановлення автоматів з продажу снєків та напоїв, із швидким

обслуговуванням та відсутністю черг. Особливу цікавість в майбутньому можуть представляти вендингові мережі із продажу здорової їжі із натуральних продуктів.

Сфера житлової нерухомості та її інфраструктурі. В означеній сфері в кризову добу на перший план уваги виходять види діяльності, пов'язані з матеріало- та енергозберігаючими технологіями та приладами, такі, як виробництво і реалізація матеріалів і послуг з утеплення осель, встановлення енергозберігаючих вікон, лічильників комунально-побутових послуг, альтернативного опалювального та електрогенеруючого обладнання. Також, у зв'язку із ступором системи іпотечного кредитування, перспективним вбачається бізнес, пов'язаний з орендою житлової нерухомості.

Сфера транспорту. Транспортна сфера в умовах кризи та суттєвої девальвації гривні зіштовхується з ускладненістю оновлення транспортних основних засобів підприємств та індивідуальних автовок, із падінням рівня автомобілізації. Для розв'язання означених протиріч можуть стати у нагоді види діяльності, які забезпечують технічну підтримку бувших у вжитку автомобілів, які, поки що, власники не в змозі замінити: ремонтні майстерні для автотранспорту, шиномонтаж, діагностика. Враховуючи існуючий попит, перспективними залишається таких напрямом бізнесу, як надання послуг таксі, а також вдалим інноваційним бізнес-проектом може бути створення бізнесу щодо оренди та лізингу автовок.

Сфера розваг та відпочинку. Враховуючі психологічні особливості, в кризові часи недивним є зростання попиту на розваги, які дозволяють тимчасово відволіктися від нагальних проблем на негараздів. Водночас, девальвація значно обмежує можливості закордонного відпочинку, тому потенційні можливості відкриваються в сфері організації вітчизняного дозвілля, наприклад, організація екскурсійних маршрутів по «малій батьківщині», активного туризму трекінгу, сплавів, кінного та велотуризму, пейнбольних клубів. Окрім того, набуватимуть популярності види бізнесу щодо організації культурно-пізнавального дозвілля: клубів за інтересами, студій танців, квест-заходів, анти-кафе та стрес-кафе. Також затребуваним в майбутньому буде торгівля товарами для хенд-мейду та рукоділля, популярність яких лише зростає з часом, бізнес зі створення ексклюзивних моделей одягу та аксесуарів ручної роботи. Обіцяють попит незалежно від ситуації в економіці види підприємництва, пов'язані із «вічними цінностями» та святами: виробництво ялинкових прикрас, декору для інших свят; весільних аксесуарів, ляльок, м'яких іграшок, предметів інтер'єру. Зважаючи на наявний у всьому світі глобальний тренд старіння населення, сьогодні поступово формується попит на служби для людей похилого віку, наприклад, організацію освітніх, розважальних та спортивних проектів для пенсіонерів, надання послуг по догляду за собою вдома.

Сфера інформаційних та освітніх послуг. Сучасна вітчизняна сфера освіти зазнає значних перетворень, при чому модель освіти переорієнтовується з принципів широкої на принципи глибокої освіти, коли що супроводжується все більшою спеціалізацією фахових навичок. Це, в комплексі із появою величезної кількості нової інформації, призводить до того, що освічені фахівці відчувають дефіцит інформації, прямо не пов'язаною із набутим фахом. З огляду на це, все частіше стають затребуваними послуги консалтингових організацій. Перспективними в сфері консалтингу можна назвати напрямки консультування в сферах, які наразі переживають часи суттєвого реформування, зокрема, щодо надання юридичних послуг, консультацій в сфері житлово-комунального господарства, послуг із працевлаштування, а також консультації щодо продажу старт-апів. Окрім того, економічна криза відродила попит на фінансові послуги, тож в майбутньому багатобічними вважаються види підприємницької діяльності, пов'язані із наданням консультацій в сфері інвестицій, проблемних кредитів та їх реструктуризації, а також в сфері особистого бюджетування.

Враховуючи постійно зростаючу зайнятість здобувачів освіти, актуальним напрямком розвитку бізнесу в Україні може стати розвиток інтернет освіти. Вперше інтернет-навчання на дистанційних курсах запропонував у 2011 році стенфордський університет, а видання The New York Times назвало 2012 рік – роком масових відкритих онлайн курсів. Наявність потужних платформ, таких, як Edx, робить можливим надання освітніх послуг здобувачам, зневажаючи кордони, коли єдиним мірилом успішності бізнесу стає професіоналізм викладача онлайн-курсу та його популярність серед слухачів.

Під час кризи, за у більшості пересічних громадян втрачається ясність погляду на навколишню ситуацію, спостерігається дезадаптація, що зумовлює виникнення потреби у розвитку та удосконаленні своєї особистості, бажано – під вмілим та досвідченим керівництвом. Таку потребу можуть задовольнити підприємницькі ініціативи в сфері коучінгу [9] та надання тренінгових послуг [10].

Висновки. Дослідження теоретичного базису теорії розвитку соціально-економічних систем дозволило вивести та сформулювати погляд на кризу як на необхідну та визнача-

льну фазу процесу розвитку, яка є результатом прояву боротьби системних протиріч, виступає індикатором існуючих проблем та вказує «вузькі місця», які потребують оновлення та оптимізації. В роботі на основі аналізу головних протиріч та проблем суспільно-економічних відносин сферах транспорту, харчування, медицини, освіти, дозвілля, сільськогосподарського та комунального господарств було окреслено ряд конкретних підприємницьких проектів, які, незважаючи на кризу, дозволять бізнесу – переорієнтуватися на нові вимоги суспільства, а споживачам – отримати якісно нові, більш сучасні послуги та продукти.

Перелік посилань

1. Сидоренко Ю. В. Сучасні напрямки досліджень стійкого розвитку підприємств / Ю. В. Сидоренко, Т. Б. Кушнір // Вісник Сумського державного університету. – 2010. – № 1. – С.149 – 152
2. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. / В. Т. Бусел – К. : Перун, 2005. – 1728 с.
3. Барановський О. І. Фінансові кризи: передумови, наслідки і шляхи запобігання: монографія / О.І. Барановський. К.: КНТЕУ, 2009. – 754 с.
4. Борейко В. І. Цикли, кризи та проблеми розвитку : монографія / В. І. Борейко. – Рівне : НУВГП, 2012. – 393 с.
5. Гальчинський А. С. Криза і цикли світового розвитку / А. С. Гальчинський . – Київ : АДЕФ-Україна, 2009. – 391 с.
6. П. В. Кухта. Кризи, їх причини та наслідки / П. В. Кухта // Ефективна економіка. – 2012. – № 10. – С. 128-135.
7. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико–методологічні засади та практичний інструментарій: монографія / Л. О. Лігоненко – К.: Наукова думка, 2000. – 390 с.
8. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития / Й. А. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – 455 с.
9. Сидоренко Ю. В. Використання коучінгових процедур в процесі кризового розвитку соціально-економічних систем / Ю.В.Сидоренко // Тези доповідей VI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні економічні системи: стан та перспективи», 14-15 травня 2015р. – Хмельницький : ХТЕІ, 2015.– 408 с. – С. 48-49.
10. Сидоренко Ю. В. Корпоративні тренінги як інструмент управління змінами на підприємстві / Сидоренко Ю.В. // Міжнародна науково-практична інтернет-конференція молодих учених, магістрантів та студентів «Роль молоді у процесі соціально-економічних перетворень суспільства: вітчизняний та зарубіжний досвід», 26-27 березня 2015р. – Харків : КНТЕУ, ХТЕІ КНТЕУ, 2015.– 282 с. – С. 202

Стаття надійшла: 12.05.2016 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горовий Д.А.

УДК 004: 658.28

JEL Classification: M 21

МОДЕЛЮВАННЯ ТОЧКИ БЕЗЗБИТКОВОСТІ ВИРОБНИЦТВА З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Скуртол С.Д., к.е.н., доцент

Уманський національний університет садівництва

Анотація. Для визначення перспективності діяльності підприємства важливим є формування інформаційної системи, яка б забезпечувала інформацією для прийняття управлінських рішень, щодо доцільності організації бізнесу та оцінки обсягу виробництва продукції.

У статті означено поняття «інформаційна система» як основи ефективного управління підприємством, зроблено аналіз, систематизацію та узагальнення теоретичних питань інформаційних технологій. Здійснено моделювання точки беззбитковості з використанням інформаційних систем на підприємствах.

Дослідження процесу поведінки параметрів економічної системи доцільно проводити з використанням інформаційних систем та комп'ютерних моделей, за допомогою яких можна проводити розрахунки неодноразово та наочно побачити результати проведених досліджень.

Моделювання точки беззбитковості виконувалось із використанням інформаційних систем. З проведеного дослідження видно, що всі параметри моделі є динамічними, оскільки зміна показника обсягу виробництва призводить до зміни суми прибутку (збитку) і рівня точки беззбитковості. Здійснюючи підбір значення обсягу реалізації продукції, можна визначити обсяг виробництва, при якому прибуток буде дорівнювати нулю.

Використання оптимізаційних моделей дозволить дослідити ефективність функціонування підприємства, виявити резерви зростання результативності діяльності підприємства, сприятиме удосконален-